

Položaj Crkve u 20. vijeku

I najelementarnije iskustvo čovjeka 20. vijeka upravo čudnovato potvrđuje jedan epiteton Crkve, do kojega je došla teologija skroz naskroz neempirijskim putem. Razvijajući naime grandioznu sliku velike zajednice onoga Boga, kojemu sve živi, koji »zove ono, što nije, baš kao i ono, što jest«¹ i koji »sudi žive i mrtve«, sliku zajednice ili općinstva svetih«, govori teologija o trostrukoj: o ratničkoj, patničkoj i pobjedničkoj Crkvi.

ECCLESIA MILITANS

»Ecclesia militans — ratnička Crkva« najadekvatnijim je nazivom za Crkvu od njezine kolijevke do dana današnjega; »Ecclesia militans« jezgrovito i potpuno određuje i danas, i to danas napose, položaj Crkve u svijetu.

Donekle je i prirodno i razumljivo, da se vodi neprestani rat između Crkve i svijeta. Ta oni se uvelike razlikuju kako u svojim ciljevima tako i u svojim metodama.

Svijet želi biti samomu sebi dosta, zaokružiti svoje planove i okretati se u sistemu zatvorene prirodne uzročnosti, kojemu ne treba nikakav izvor ili pomoć izvan njega samoga. Crkva naprotiv neprestano dovikuje, da je to nemoguće, te upire prstom na glavnu realnost i potpunu sreću izvan ovoga svijeta.

Glasoviti engleski obraćenik Chesterton duhovito gleda duboko značenje u tom, što je svijet okrugao, a Crkva u obliku križa. Jer krug, a još više kruglja simbolom je potpunosti i zadovoljenosti, koja ne traži ništa izvan sebe, i kad bi htjela još štogod, pukla bi. Križ naprotiv simbolizira beskonačno širenje; on se može produljivati u beskonačnost, a da ne promijeni svojega oblika; nikad nije zadovoljan, neprestano upire svojim krakovima u četiri udaljene točke. Nije dakle čudo, ako se globus i križ neprestano samo razilaze...²

Prva eto značajka za položaj Crkve u 20. vijeku jest — rat; Crkvi je neprestano voditi rat!

¹ Rim. 4, 17.

² Cit. kod Benson, *Christus in der Kirche*, str. 135.

Time nismo doduše još rekli ništa neobično i novo, ali je ipak vrlo važno, da se i to tako staro pa ipak uvijek novo zbivanje s katoličkom Crkvom, napose istakne, jer je istina o ratničkoj Crkvi jedna od onih, koja se neprestano zaboravlja i koju treba neprestano nanovo iznalaziti.

Mi vrlo lako i vrlo rado smećemo s uma onu sv. Pisma: »Što ima Krist s Belijalom? I što je zajedničko svijetlu s tmi-
nom?«³ Uvijek i uvijek se nađe i kod katolika znakova, koji osobito na početku nove navale na Crkvu ili potječu od nekoga nastojanja oko kompromisa ili su barem nalik na nj. Vrlo dobro primjećuje o. Max Pribilla S. J. povodom prilika u Njemačkoj:

»Isprva dok se još nisu jasno stvorile fronte, lako nastane u redovima kršćana neki nemir i bojazljivost, a protivnici to odmah na svu usta izvikuju kao svoj veliki uspjeh. Kršćani su naime kao velika vojska, koja vrlo teško krene i u svojoj dobroćudnosti i oduviše naginje na to, da vjeruje u vječni mir. Navalili li tkogod, tad uvijek treba nešto vremena, dok se ne snađu za obranu. I crkveno vodstvo, koje mora točno odvagnuti prilike i ne će da zakrči i jedan put k mirnom rješenju, zna isprva biti proračunato polagano tako, da teško kuša nervoznu nestrpljivost modernih ljudi.«⁴

Neshvaćanje činjenice, da između Krista i Belijala, između Crkve i svijeta nema kompromisa, ide tako daleko, da Fr. Varillon raspravljajući o ljudskoj kulturi i kršćanskoj samozataji mora govoriti o onima, koji se »bez brige za sličnost s Isusom, »opljačkanim i raspetim, polariziraju oko svijeta kao oko sunca i ne uzimaju u obzir, da kultura traži za svoju definiciju, svoju bit jedan elemenat, koji je samo sredstvom, da ubrzo postane zaprekom: materiju... Onomu, čime se ljudi služe, postaju slugama... Ako duh jače osvoji materiju, to materija opet jače prožimlje duh i čovjeka pritisne svojom težinom. On uzima na se riziko da raste u redu same materije, a kretanje u tom pravcu ga pomalo udaljuje od čista duha...«⁵

Ako želimo uopće imati jasan pogled u situaciju Crkve napose u našoj epohi, ako želimo pravo prosuditi njezino djelovanje i pravo u nj zahvaćati, tad moramo prije svega obračunati sa svakim kompromislerstvom između svijeta i

³ Por. 2 Kor. 6, 14. 15.

⁴ »Stimmen der Zeit«, Juli 1935., str. 243. Članak (»Der Kampf der Kirche«) je kasnije nešto proširen izašao i kao posebna brošurica.

⁵ Etudes (20. IV. 1935.), str. 156. (»Culture humaine et renoucement chrétien«).

njegovih načela te Crkve i njezina nastojanja, moramo jedamput zauvijek obračunati s time, da ne vodimo rata.

Dakako, time još nije sav zadatak ispunjen; pače baš naprotiv: to uvjerenje sili nas na dublji studij svojega vremena, na pozornije promatranje situacije, u kojoj se Crkva nalazi baš u našem vijeku.

A DEXTRIS ET A SINISTRIS

U svakom je ratu od eminentne važnosti ratna taktika. No taktika se potpuno mora orijentirati prema konkretnoj situaciji i prema danim prilikama.

Kada dakle govorimo o situaciji Crkve u dvadesetom vijeku, onda nam valja odgovoriti na pitanje: s kojim neprijateljima ima Crkva danas posla, tko danas na nju navaljuje, tko joj nameće rat.

Tražeci odgovor na to pitanje čovjeku i nehotice dolazi na pamet i opet jedna izreka apostola Pavla, koji govori, kako mu se boriti »a dextris et a sinistris — s desna i s lijeva« t. j. s neprijateljima, koji su međusobno dijometrijski oprečni, ali su u jednom složni, naime u tom, da napadaju Crkvu i da je krive za sve, što god po njihovim kriterijima ne valja.

Interesantno je vidjeti, da je i ta paradokсна oprečnost složnih ili paradokсна sloga nesložnih neprijatelja Crkve gotovo od iskona njihovom značajkom. Prošloga stoljeća i pred-ratnih godina našega vijeka iskrsava prema crtanju vrlo oštrodna dijagnostika Bensona slična slika.⁶

Na jednoj se strani nalaze ljudi, koji vele: Crkva ne ide uporedo s vremenom, ona tvrdokorno ostaje kod svojih zastarjelih nazora — dogmâ; ona prenosi težište nastojanja i zanimanja u nekakav drugi nepoznati svijet, mjesto da ga metne u ovaj. Ona bi trebala da napusti kojekakove sanje i vizije, da ne govori neprestano o nebu i paklu, nego da rješava praktične, osobito socijalne probleme. Ona je previše duhovna, s onoga svijeta: glava joj zapinje u oblacima i zvijezdama. U našu modernu prometnu ulicu pristaje baš kao pustinjač; nama ne trebaju više proroci, zaorgnuti kožom, nego poduzetni ljudi, koji imaju zdravoga razuma!

I ti su ljudi neprijatelji Crkve zbog njezine prevelike duhovnosti, zbog toga što ona »nije s ovoga svijeta«!

Drugi opet ljudi, također neprijatelji Crkve, iznose tužbu skrozaskroz protivnu prvoj. Oni vele: Crkva je pre-

⁶ Por. Christus in der Kirche, str. 122 sq.

više svjetska, gramzi za kraljevstvom ovoga svijeta. Zar nije istina, da se katolici, napose Isusovci i rimska kurija u sve hoće da miješaju, što ih se tiče i ne tiče? Tad bi papa odpuatio svoj diplomatski kor, napustio svoj zahtjev za suverenost pa živio kao dobar starkelja i tatica, koji se brine za se i za duhovno dobro djece svoje, mjesto što hoće da ima riječ u koncertu suverena i suverenih naroda, Crkva bi puno bolje prolazila.

Ti dakle ljudi osuđuju Crkvu i stupaju u tabor njezinih zakletih dušmana zato, što je previše »s ovoga svijeta«!

Jedni stoga, što je Crkva previše »s onoga svijeta«, previše proročka, a drugi stoga, što je Crkva previše »s ovoga svijeta«, previše kraljevska i svjetska.

A što je najzanimljivije, svijet ne nalazi u toj motivaciji i u vladanju, koje iz njege izvire nikakova nesmisla. Štoviše, našim danima i našim marksistima i boljševicima pridržan je privilegij, da isti ljudi mogu iznositi i jednu i drugu osvadu na Crkvu, a da pri tom ne osjećaju nikakova nesmisla i ne vide nikakove kontradikcije!

Spomenuvši marksiste i boljševike spomenuo sam jednu skrajnost u taboru crkvenih neprijatelja, a spomenem li nacionalsocijalizam ili ekstremni recimo »fašizam«, tad sam upro prstom u drugu skrajnost istoga tabora.

Prvima je Crkva premalo socijalna, a previše individualistička te dosljedno sva u tom, da spase sitno buržujstvo, uske državne i narodne okvire tako, da je najvećom smetnjom svjetskoj socijalnoj zajednici, a pogotovu putu do te zajednice — svjetskoj revoluciji!

Nacionalsocijalizmu naprotiv Crkva je previše internacionalna, preveć pripada i drugim rasama noseći njihove značajke, a da bi mogla postati i ostati vjerom, koja će zadovoljavati potrebe germanskoga srca. Njoj manjka ono, što bi joj omogućilo, te postane dovoljno individualno nacionalna, narodna: stoga treba osnivati posebnu narodnu Crkvu!

Eklatantna protivnost, pa ipak će Vam »nazi-sozi« ili »čistokrvni« nacionaliste biti protivnikom Crkve zbog toga, što dovoljno ne pripada pojedinom narodu i rasi, a marksista i boljševik stoga, jer im previše pripada i previše je s njima srasla!

Nema sumnje, da bi bilo veoma zanimljivo istražiti, gdje je onaj zajednički korijen, iz kojega kraj svih oprečnosti niče ipak zajednička mržnja na katolicizam u ovakovih neprijatelja, ali u okviru ovoga članka, gdje želimo uočiti situ-

aciju današnju katoličke Crkve, pokušat ćemo što vjernije fotografirati pozicije jednoga, a onda drugoga neprijatelja Crkve.

KOMUNISTIČKI CREDO

Počnimo najprije s boljševizmom i s njegovim čistokrvnim bratom marksizmom!

Gotovo po svim zemljama postoji komunistički elemenat, organiziran u bilo kojoj formi, ali u svakom slučaju kao sekcija III. internacionale.

Vrijedno je vidjeti, kakav stav načelno zauzima taj elemenat prema vjeri uopće i prema katolicizmu napose. Komunistički Credo u tom obziru napisan je još g. 1905. Napisao ga Lenjin, a prešampava se još i danas na čelo brošure »O vjeri«, koja ne manjka ni u jednoj komunističkoj knjižnici, doživljava neprestano nova izdanja, a valja da je prema izjavama samih komunista pročita svatko, tko želi »točno razumjeti stav komunista prema vjeri.«

Evo toga Creda: *»Ni za koga od onih, koji pripadaju socijalističkom proletarijatu, vjera nije privatna stvar. Naša je partija udruženje svijesnih ratnika, boraca u prvim redovima za emancipaciju radništva. To dakle udruženje ne smije i ne može ostati ravnodušnim prema neprobudenosti, prema neznanju ili prema mračnom fanatizmu u obliku vjerskih vjerovanja.*

Mi tražimo potpunu rastavu Crkve i države, da pobijamo mrak vjere s čisto i jedino ideologijskim oružjem: svojom štampom, svojom propagandom. Ta mi smo i osnovali svoje udruženje, rusku socijalno-demokratsku partiju, između ostaloga i zato, da baš pobijamo ono, čime vjera puni radničke glave. Za nas idejna borba nije privatnom stvari, nego se tiče cijele partije i cijeloga proletarijata.

Ako je to tako, zašto se onda ne očitujemo kao ateisti u svojoj propagandi? Zašto ne branimo kršćanima i vjernicima stupanje u našu partiju?

Odgovor na to pitanje pokazat će vrlo važnu razliku gledanja na vjeru kod građanske (buržujske) i kod socijalne demokracije.

Naš se cijeli program osniva na jednoj znanstvenoj i to na materijalističkoj filozofiji. Razvijanje našega programa sadržaje dakle bezuvjetno i tumačenje historijskih i gospodarskih uzroka, koji su doveli do vjerskoga trovanja.

Naša propaganda nužno nosi sa sobom propagandu ateizma: izdavanje znanstvene literature s tim ciljem, koju je autokratska i feudalna država strogo osuđivala i progonila sve do naših dana, ima da postane otsele posebnim ogrankom djelovanja naše partije. Stoga će nam po svoj prilici valjati slijediti onaj savjet, što ga je nekoga dne dao Engels njemačkim socijalistima, t. j.: prevoditi i štriti među masom bezbožnu literaturu francuskih enciklopedista iz XVIII. vijeka.

Ali ni u kojem slučaju ne smijemo postati žrtvom idealističkih apstrakcija, što iznose vjerski problem s gledišta čistoga razuma bez obzira na klasnu borbu, kaošto to često čine radikalni građanski demo-

krate. Bio bi nesmisao vjerovati, da će sama propaganda razbiti vjerske predsude u društvu, osnovanu na beskrajnom ugnjetavanju i poživinčivanju radničkih masa. Zaboravljanje da je vjersko pritješnjavanje čovječanstva plod i otsjev gospodarskoga ugnjetavanja u društvu odaje građansku osrednjost. Proletarijata ne će prosvijetiti ni knjige i propovijedanje, ako ga ne prosvijeti vlastita borba protiv tajnih sila kapitalizma. Jedinstvo u toj zaista revolucionarnoj borbi ugnjetavane klase, da se stvori raj na zemlji, za nas je važnije, negoli jedinstvo u mišljenju proletera o raju na nebu.

Eto zašto ne ističemo i ne smijemo isticali svojega ateizma u svom programu; evo zašto ne branimo i ne smijemo braniti stupanje u partiju onim proleterima, koji su sačuvali neke tragove starih predrasuda.»⁷

Ovo je tako jasan govor, da mu zbilja ne treba komentara. Crkva će imati pune ruke posla s nezvanim čuvarima naroda, napose širokih masa maloga čovjeka, po svim državama kulturnoga svijeta.

Komunistički »sunčani sistem«, kako ga zovu, funkcionira posvuda. To znači: u središtu i na dnu cijeloga niza raznih udruženja i društava, što pod najrazličitijim firmama nastoje oko sebe okupiti ljude sviju kategorija, nalazi se *komanizam kao zakleti neprijatelj vjere i Crkve* i kao afilijacija Moskve.

Tako postoje komunistički sindikati, društva »prijatelja Sovjetske unije«, međunarodna crvena društva za uzajamnu pomoć, koja nastoje uzbuniti svijet zbog progona, što ih trpi radništvo u Španiji ili Austriji, Sportski savez rada, Narodni odbor za suzbijanje fašizma i rata, Udruženje pisaca i umjetnika revolucionaraca, zatim Udruženja studenata, žena, pionira. Postoji čak i Savez za radničko kazalište, koji radi osobito kinom (tako na pr. u Holandiji). Treća se internacionala znala pače uvući i u Internacionalu umjetnika, pa su tako na pr. engleski katolički umjetnici nasjeli te izlagali svoja djela s marksističkim majstorima. Napokon prodiru ti zatočnici kolektivizma u sve staleže te se nalaze u udruženjima konduktera, liječnika, mornara itd.

Duša svega i izvor materijalnih i moralnih pomoći jest dakako u Moskvi, gdje se sistematski radi na širenju bezboštva.

Prema podacima iz »L' athéisme militant en URSS durant 15 ans«⁸ od 1926. do 1932. rastao je broj stanica i članova od 2421 stanice i 87.033 člana do neko 65.000 stanica i 5.500.000 članova. Od g. 1932. dalje nema još statistike; sovjeti su obećavali izdati novu za g. 1935., ali, kako se po svemu čini, bezbožnički je pokret i u Rusiji prešao svoj zenit.

U Rusiji je sistematski organizirana i bezbožnička štampa. Ponajprije novine »Bezbožnik«, koji je napokon 1. I. 1935. prestao izlaziti, a kulminaciju dosegao g. 1931., kad su pojedini brojevi znali izaći čak i u

⁷ Cit. prema Lenjinovu članku (u »Novaja Žizn« 1905., br. 28.). Te se taktike drži III. internacionala i danas, kad se radi o još nedovoljno obrađenom zemljištu; tako je na mahove taktizirala i u samoj sovjetskoj Rusiji, da previše ne izazivlje razjarene mase. Por. »Život« 1930., str. 282. i dalje (članak: Boljševici protiv Boga od Stj. Tomislava Poglajena).

⁸ Moskva, O G I Z, 1932.

500.000 primjeraka. Donosio je i mnogo bezbožnih karikatura. Zatim revija »Bezbožnik« za srednje obrazovane i neobrazovane, koja je nastala g. 1932. fuzijom »Bezbožnika u radionici« i »Bezbožnika na selu«, a brojao je u siječnju prošle godine 100.000 primjeraka naklade.

Da se vidi, s kakovim neprijateljem tu ima posla Crkva i vjera, evo jednoga primjera! Benediktovci u Tancremontu u Belgiji(?), koji se uopće mnogo brinu za Rusiju i kršćanski Istok, dadoše inicijativu za »Croisade de prières pour la Russie«. Revija »Bezbožnik« reagira na tu plemenitu inicijativu u siječnju 1935. ovako:

»Popovi hoće, da ugnjetavani radnici i seljaci težaci po kapitalističkim državama budu zadovoljni svojom sudbinom. Nezaposlen treba da se smatra sretnikom, jer »blaženi siromašni«. To su govori sa svih propovijedaonica, ubrojivši i propovijedaonicu benediktovaca u Tancremontu. Eto već je gotovo dvije tisuće godina, što postoji kršćanstvo. Za cijeloga tog vremena povlaštene su klase vodile samo jednu brigu: kako će utvrditi ugnjetavanje, kojim gnjetu radnike. A Crkva ih vjerno pomaže. Ako pozivlje kapitaliste, da podijele svoja bogatstva sa siromasi-ma, tad je to samo svijesna i trajna farizejština. Povijest ne zna bogataša, koji bi drage volje ostavili moć i blago sirotinji. A klerikalci vrlo dobro znaju, da o takovu ostavljanju nema ni govora.« Kako je i nama, koji živimo izvan okvira sretne Rusije, taj zakon poznat!

Osim ova dva lista izlazio je još jedan »znanstveni« pod naslovom »Antireligioznik«. U doba svojega najvećega cvata (g. 1931.) izlazio je mjesečno na 128 stranica u 31.500 primjeraka. Za g. 1935. nije međutim, koliko nam je dosad poznato, izašao još ni jedan broj.

Za Ukrajince izilazi »Bezvirnik« svakoga mjeseca, za Poljake »Bezbožnik vojuyacy«, za Tatare »Sugyššan Allasyz«, a za Židove »Der Apikoires«.

Kako vjeri uopće, a katolicizmu napose u Rusiji cvatu ruže, vrlo je dobro poznato: sjeme, što ga posija Lenjin, a što ga neprestano raznose sistematska propaganda i štampa, mora dovesti dotle, da se uza žito pokaže i dosta kukolja na njivi Gospodnjoj . . .

Ali aspiracije sovjetskih eksperimentatora puno su veće, a da bi se mogle zadovoljiti samo s Rusijom. Budno se pazi na razvitak prilika po ostalim zemljama i tok svjetske politike, i, čim se opazi, da je tlo iole podesno da primi boljševičko sjeme, ne žali se muke ni novaca. Štoviše: iako je tlo najnepodesnije, a ono se ipak svim silama nastoji učiniti što prikladnijim za boljševičku sjetvu. »L' entente internationale contre la III.e internationale« u Ženevi izdala je prije par godina jednu brošuru, u kojoj konkretno iznosi, kako boljševici nisu zaboravili ni jedne države i kako proračunato nastoje iskoristiti političke, gospodarske i socijalne poteškoće svih »buržujskih« država za svoje ciljeve.⁹

⁹ U okviru ovoga članka nije nam moguće zalaziti u sve pojedinosti, ali ćemo tokom godine, ako Bog da, iznijeti vrlo zanimljiva i najnovijega materijala.

MEKSIKO

Imamo li to na pameti, ne ćemo se ni najmanje začuditi, da je jedna od najnesretnijih zemalja novog kontinenta — Meksiko morala postati njihovim plijenom.

U cijelom stoljeću svoje političke nezavisnosti (1821 — 1935) ta je zemlja imala samo 35 godina normalna života za predsjedništva Profirija Diaza (1876—1911); drukčije neprestane trzavice, prevrati ili kulturni boj.

Najstrašnija perioda u svakom pogledu bila je za poznatoga krvnika i silnika Callesa, koji je izazvao protiv sebe i svoje nečasne robote i moralnu rezistenciju episkopata i oružanu silu naroda.

Trogodišnji interdikt nad cijelom nesretnom zemljom te osjetljivi gubitci vlade u obrani protiv ustaša prisiliše vladu Portesa Gila, da stupi u pregovore s Crkvom. 21. lipnja 1929. dođe do ugovora, kojim predsjednik republike priznaje Crkvu i obećaje minimum potrebne slobode za obavljanje javne službe Božje te ujedno pozivlje katolike, da legalnim putem nastoje promijeniti Callesove zakone. Crkve se nanovo otvoriše, a ustaše (cristeros) dajući herojski primjer poslušnosti položise oružje.

Vlada ubrzo pokaza svoju perfidiju davši poubijati gotovo sve vođe. Malo pomalo poče sa starim metodama na cijeloj liniji tako, da se sv. Otac našao ponukanim 29. IX. 1932. listom »Acerbo animo« prosvjedovati protiv tih nasilja, našto meksička vlada protjera nuncija iz države. I nesretna zemlja još uvijek trpi od »slobode savjesti« i »humanosti«.

Može li se zamisliti povoljnije tlo za boljševičke operacije? Kako se dakle drže sovjeti prema toj zemlji?

Istina je doduše: od g. 1930. prekinuti su diplomatski odnosi između sovjeta i Meksika. Ali u kulturnom pogledu meksička vlada slijedi u mnogočem diktate Moskve. Prije dvije godine naredilo je ministarstvo prosvjete, da se u državnim školama imaju održati tečajevi o seksualnim odnosima, i, kad su neke škole počele strike, ministar morade predati ostavku, ali odmah dobi drugu lisnicu.

Dne 14. prosinca 1934. proglašena je socijalistička škola, koja u svim svojim stupnjevima ima tečajeve o »borbi protiv zabluda, praznovjerja i vjerskoga fanatizma«. Tu se predaje o Lenjinu, Staljinu, komunističkom manifestu Marxovu i sličnim stvarima. Škola je dakako koe-dukativna, pa je razumljivo, da je oko dva milijuna djece izostalo iz učionica na zahtjev indigniranih roditelja. Uzmemo li još u obzir progla-njanje vjere, protivuvjersku propagandu karikaturama, koje nose na sebi očiti biljeg srodnosti sa sovjetskim, svetogrđno ništenje slika, kipova i

križeva, slavljenje Lenjina i Staljina u pučkim predavanjima, pa onda bezbožničke listove meksičke, ne možemo se oteti dojmu, da se radi o očitoj idejnoj povezanosti Meksika i Rusije.

»La sofana« i »El sacristan« ne štete hulama. Ovaj drugi počeo izlaziti na početku 1935. s ovim bogohulnim podnaslovom: »Cristo Rey, Semanario Satirico, Iconoclasta y Caricaturas . . . Izlazi svake subote (htio Bog ili ne htio); pojedini broj stoji 0,05 dolara; rukopisi se ne vraćaju, makar se i ne štampali. Stari se brojevi ne prodaju, jer ih ne će oslati nijedan.« Premda ga izdaje »Segunda Vargas«, raspačava ga ministarstvo poljoprivrede. Štampa se crvenom bojom i donosi strahovite karikature.

Evo što je taj list napravio iz Očenaša: »Oče, koji nisi na »nebu«, jer nema »boga«, niti si »svet«, jer svetaca nema, nego samo budala, koje u to vjeruju, i ja im se rugam. Sjećao se tebe čisto i iskreno; neka se vrši tvoja volja paljenjem kipova, vješanjem popova i rušenjem crkava kako ovdje na selu tako i u gradu . . .«

Držim, da bi time samim već bila dovoljno dokazana veza između boljševizma i meksičke rabote sve, da se i nije saznalo drugim putem od osobe, koja je provela u Meksiku nekoliko mjeseci i lično govorila s neko osamnaestak Rusa, što su došli onamo, da budu od pomoći predsjedniku Cardenas pri izvođenju šestgodišnjega plana, kako je prema prvim finansijskim vrelima meksičkim iz sovjetske Rusije došlo 18.000.000 dolara, pa da je od toga samo tri milijuna upotrebljeno prema želji Rusa, dok je ostalih petnaest na tajin-stven način nestalo na velik bijes Rusa!

Napokon »Antireligioznik« od 29. XI. 1934. donosi članak »Položaj Crkve u Meksiku«. U njemu najprije donosi kratak historijat borbe Crkve i države u Meksiku pa veli:

»Oregon i Calles počehše borbu protiv Crkve. Katolici im odgovorihše terorom (predsjednika je umorio neki fanatički katolik (sic!) itd.).

Godine 1929. mislilo se, da će se vlada izmiriti s klerom, ali to je bilo nemoguće. Papi je brzo dunulo u glavu, da upravi meksičkoj vladi list, u kojem naziva njezine državnike krivokletnicima. Vlada je odgovorila time, da je protjerala papina nuncija (poslanika). God. 1934. izglasan je u meksičkom parlamentu zakon, koji u škole uvodi novi program. Razdražen tim zakonom kler se podiže. Klerikalna se hajka na vladu započe. Došlo je do zatvaranja nekih svećenika, u mnogim školama i sveučilištima dođe do strikova. Nedavno odluču parlament, da se istjeraju svi biskupi iz Meksika.

Odakle te neprestane svade? Gdje su izvori toga klerikalnoga nastojanja meksičkih upravljača? — U Meksiku je dozrijevala socijalna revolucija. Uropašteni seoski živalj, siromasi i proleterci, počehše se buniti. »Misao o napadanju dozrije u svijesti mase.«

Crkva u Meksiku posjeduje nebrojena dobra. Njoj pripada najbolja zemlja. Redovnici, pravi trgovci, zauzimlju odlučna mjesta u industriji. Riječju: Crkva i njezini službenici zauzimlju odlično mjesto među

izrabljivačima. Posve je onda prirodno, da se bijes buntovne sirotinje diže osobito protiv popova baš kao i u Španiji.

Stare tužbe meksičkih posjednika i buržuja na Crkvu (svade raznih izrabljivačkih skupina među se — sve su to neprijatelji radnikovi!) pojavile se u novim i vrlo oštrim oblicima zbog mržnje masa na klerikalce. Stoga se klase, koje imaju vlast, služe lukavstvom: obećavaju radnicima miran dolazak socijalizma. Ali očito je, da socijalizmu nema opstanaka u kapitalističkoj zemlji.

Vlada je dakle prisiljena popuštati na račun klera. Članovi meksičke vlade udaraju po Crkvi, jer ih na to sili radništvo. U politici meksičke vlade nema ništa protiv vjere kao vjere. (istaknuto u »Bezbožniku«!) Sve klase, koje vladaju, trebaju vjeru, da mogu varati mase. Kad bi meksička vlada iskreno htjela dobro proletarijata, ne bi zabranjivala Unije meksičkih proletera bezbožnika.

Vlada je nezadovoljna s katoličkim klerom, ali je moguće, da se s njime brzo pomiri ili ustanovi kakav drugi kler.

Držanje klerikalaca ne sviđa se zasad vladi, ali možemo biti sigurni, da će se onaj čas, kad izbije klasna borba, klerikalci spremili kao najveći prijatelji, da brane »red« izrabljivača. Već sada to otvoreno obećavaju, samo da predobiju vladu . . . Nadbiskup Diaz, na pr. . . ., zahlinje se, da je vazda nastojao održati mir u »domovini« i da će svim silama opirati se rušenju reda. Za tu svrhu spreman je na sve žrtve.«

Ne pokazuje li baš to boljševičko prikazivanje meksičkih prilika, kako se može karikirati ne samo u slici nego i u štampi, te s kako prepredenim i opasnim neprijateljem ima Crkva posla u boljševizmu?

ŠPANIJA

Sami boljševički izvještaji, kako smo čuli, meću u isti kontekst Meksiko i Španiju, s kojom Meksiko veže toliko veza. I u Španiji Crkva se sukobila s mentalitetom moskovskoga režima. Ali za razumijevanje španjolskih prilika valja uzeti u obzir, da u toj nesretnoj zemlji ima više revolucijskih stranaka, koje se opet dadu svrstati u tri glavne kategorije: kategoriju socijalista, anarhista i komunista.

Sve te kategorije idu manje više za istim ciljem, samo se razlikuju u taktici, a pojedine skupine unutar samih kategorija razlikuju se u nekim nuzgrednim ili i ličnim momentima. Jedan anarhistički ogranak »La Confederacion general de trabajo« želio je 1919. stupiti u Kominternu, ali Moskva ne dade, nego dopusti da se učlani u Profinternu (sindikatsku internacionalu). Kod komunista vrijedno je spomenuti t. zv. Trozckiste, moskovite, što sačinjavaju sekciju III. internacionale u Španiji, te Maurinove nacionalne komuniste kao reakciju na »revolucijsko koloniziranje«, što ga provodi Moskva.

Premda se sve te skupine međusobno razlikuju u bližim ciljevima, taktici ili organizacijskim pitanjima, radi čega je Moskva znala biti s njima nezadovoljna, ipak svi sačinjavaju jednu »protivuvjersku frontu« sasvim prema boljševičkim željama. Jedan komunistički pisac piše ovako:

»Nema zemlje na svijetu, u kojoj bi Crkva vodila tako odlučnu riječ kao u Španiji. Mi smo obikli gledati u Španiji klasičnu katoličku zemlju. Od 23 milijuna glava, od kojih se sastoji stanovništvo, samo 35.000 ne pripada katoličkoj vjeri. Pa ipak je ta takoreći potpuna pripadnost španjolskoga stanovništva katolicizmu rezultat borbe pritješnjavanjem, koja traje već vjekove, a vode je feudalna gospoda, u slozi s katoličkom Crkvom, uz devizu »vjerskih ratova« protiv katoličkoga puka.«

A »Liga anticlerical revolucionaria«, zapravo podružnica »Internacionale slobodnih mislilaca proletera«, hoće nešto poto da ostvari ovaj program:

»Zaklinje se, da će pokrenuti sve svoje sile, kako bi ostvarila ove zahtjeve: — Potpuna rastava Crkve i države. Zaplijena crkvenih i redovničkih dobara bez otšteće, besplatna podjela klerove zemlje ratarskim nadničarima i siromašnim seljacima, stvaranje pomoćnoga fonda za nezaposlene radnike, invalide i bolesnike bogatstvom, zaplijenjenim Crkvi. — Razjurenje i izgon isusovačkog i svih drugih redova. — Potpuna rastava Crkve i škole. Ukidanje vjeronauka, lajicizacija i jedan tip svijui škola. — Dokidanje svake državne potpore Crkvi. — Povezivanje antiklerikalnog pokreta s klasnom borbom prevratnih radnika u Španiji. — Propaganda u prilog dosljednoga ateizma i znanstvenog marksizma. Osnivanje marksističkih radničkih škola, stvaranje kulturnih središta napose za suzbijanje analfabetizma na selu, organiziranje masovnih istupa iz katoličke Crkve. — Osnutak antiklerikalne prevratne organizacije za radnike, seljake i intelektualce po cijeloj Španiji. — Nedavno osnovana organizacija provodi svoju borbu u tijesnom prijateljstvu s međunarodnim prevratnim antiklerikalnim pokretom. Stoga je odlučila pristupiti Internacionali slobodnih mislilaca proletera.«¹⁰

Cijeli oblak literature, što izvrgava ruglu sve svetinje, nadvio se nad Španjolsku: kiša brošura, a nije manjkalo ni listova kao na pr. L' Ateo, Fray, Lazo, La Traca.

Kremelj s velikim simpatijama prati događaje u Španjolskoj. U svibnju 1931., kad se počela revolucija i palež crkava i samostana, »Izjestija« triumfiraju. Glavni krivci: ministar pravde los Ríos i ministar mornarice dobio je — prema jednim podacima — iz Moskve 48 milijuna peseta.¹¹ Švakako su

¹⁰ Sjedište te internacionale jest u Berlinu.

¹¹ Vidi »Život« 1932., br. 1. (o. Glavaš D. I.: Pozadina španjolskih događaja).

se komunisti solidarizirali s djelom, što ga sami valjda ne bi izveli, a »Izvestija« konstatiraju, da je vrlo važno, što i morarica sudjeluje u revoluciji, i hvale odvažnost španjolskih komsomolaca.

Slobodni mislioci i proleter i plivali su u veselju. Jedan od njih piše:

»Španjolske crkve i samostani planuše! U najkatoličnijoj zemlji na svijetu pučke mase dočekuju poklicima veselja crveni plamen, što liže prema nebu, a provaljuje iz crkava, koje se ruše u prah i pepeo. Cijelom kapitalističkom i kršćanskom svijetu zastao je dah. Papa baca u svijet nemoćni prosvjed običnom devizom: »Komuniste su palikuće!« Kapitalistička štampa, ukoliko čisto i jednostavno ne prihvaća antikomunističkoga podbadanja sv. Oca, na daleko i široko tumači tu zagonetku, iza koje se skriva njezin očajnički strah za vlastitu sudbinu.«

Dne 27. siječnja 1934. javljaju »Izvestija«:

»Madridski anarhijski sindikatski Savez izdao je oglas, kojim pozivlje radnike svojih sindikata, da ne stupaju u strike. Anarhijskosindikatski poglavice pokazuju svoju vjernost prema kapitalu. Pod utjecajem komunističke propagande velike skupine anarhista i sindikalista, razdraženi neuspjehom prvoga svojeg pokušaja i vladinim gušenjem, nastavlja svoju nasilja, i lo ovaj puta pod vodstvom komunističke partije. Komunisti su primijenili kao bazu »taktiku jedne fronte«.

Premda je došlo već tako daleko, da su seljaci i nadničari podijelili i razna imanja, ipak se španjolska revolucija svršila s fijaskom. Komunistička internacionala spituje savjest zbog toga te prema ruskom izdanju od 20. XI. 1934. odgovara ovako:

»1) Osnovni razlog: španjolski je proletarijat bio još odviše pod utjecajem anarhističkih ili socijalističkih vođa, kojima ne dostaje odlučnosti i organizacije. — 2) Nije se dovoljno obradilo seljaštvo. Nije se dovoljno poučilo, kako treba da pograbi posjede i podijeli među se. Odgovornost za taj propust nose anarhistički i socijalistički vođe. U Asturiji, gdje je komunistička partija bila osobito jaka, seljaci su po selima organizirali sovjete i aktivno sudjelovali kod prevrata. — 3) Nacionalistički pokret u Kataloniji bio je prije svega buržujski. — 4) Nije se dosta učinilo, kako bi se vojska predobila za radništvo; ipak je došlo do pobune u Léridi, Campo, Gijonu, u okolici Barcelone, u Madridu. Za taj su propust odgovorni socijaliste, jer su vršili propagandu samo među časnicima. — 5) Manjak organizacije: Strike i oružani ustanak nijesu imali za se visokih funkcionara za cijelu Španiju. Komunisti su znali upraviti događaje u Asturiji i baskim pokrajinama, gdje su imali nadmoćni utjecaj.«

I zaključuje:

»U Španiji se približavaju odlučne bitke. Nastojanje naše partije jest u tom, da neprekidnom, neumornom borbom zapriječimo, da se pobjednici ne učvrste na vlasti. Nastojanje naše partije jest u tom, da žurimo reorganizirati snage, potrebne za pobjedu revolucije, prije nego što zapljusne novi prevratnički val. Nastojanje komunističke partije po cijelome svijetu jest u tom, da pojačaju međunarodnu akciju za solidarnost s herojskim španjolskim proletarijatom usprkos neprijateljstva voda druge internacionale.«

ROVARENJE NA SVE STRANE

Herojski španjolski proletarijat!« »Jedinstvena fronta odozdola!« Te nam dvije krilatice kratko i točno karakteriziraju taktiku po ostalim zemljama: uvijek se i svuda nastoje prati komunističke akcije u Španiji, u Austriji. To su poznate stvari. Isto tako samo ću dozvati u pamet, da je već bilo upozoreno na »Pokret slobodnih mislilaca proletera u Švicarskoj«, kod kojih se opet vidi povezanost sa socijalistima i komunistima u »jednoj fronti odozdola«. ¹²

Da uostalom III. internacionala i bezbožni pokret žilavo nastoji, kako da što više pojača svoju djelatnost na svim stranama, pokazuje najbolje činjenica, da je u Belgiji Joseph Donillet, koji je napisao famoznu knjigu »Moscou sans voiles«, osnovao »Le centre international de lutte active contre le communisme« (CILLAC), da je u Ženevi sjedište »L'entente internationale contre la IIIème internationale« s ogrankom »Pro Deo«, što priređuje izložbe protiv sovjetske rabote. Osim toga postoje po pojedinim zemljama posebni sekretarijati, koji budno prate svaki korak bolševizma, kao »Unitas« u Parizu, »Christian protest movement« i »Economic league« u Londonu, »Die Antikomintern« u Berlinu, »De geloof en Vrijheid« u Rotterdamu, »Accio anti-comunista« i »Cuadernos de informacion« u Barceloni.

»Jedinstveni front« osjetila je napose Francuska, kad se ujediniše socijalisti, komunisti i ostali ljevičari i dovedoše do demisije Doumergueove. Jedinstveni front znači danas manje više opću taktiku moskovske internacionale. ¹³ Poznato

¹² Vidi »Život« 1933., str. 316 sqq.

¹³ O tom radu i po našim stranama iznijet ćemo drugi puta zanimljivih pojedinosti.

je, da je Kominternu ili III. internacionala nastala 1919., kad se ruski komunisti izdvojiše iz socijalističke (II.) internacionalne, koja je optuživala boljševike, da su za rata izdali radništvo. Kominternu je počela veliku agitaciju po svim zemljama i slala okupljati radnike nastojeći svuda oteti ih socijalističkoj internacionali. Nastojanjem Zinovičeva i Bukharina Kominternu se lijepo razvila, ali se nikako nije mogla definitivno odlučiti, kakvo stanovište da zauzme prema socijalistima. Napokon 1930. na 16. kongresu partije zaključiše, da će provesti taktiku jedinstvene fronte.

»U prilikama svjetske krize i prevratnog ustanka radničkog pokreta, reče Manuilskij, oružje taktike jedinstvene fronte ima u rukama komunističke partije dvostruku važnost kao odlučna taktička poluga, da se učvrsti organizacija sekcija Kominterne. Treba osim rada oko agitacije i propagande i organizacijskog rada da se pripravi i upravlja miješanje radničkih masa na osnovi taktike jedinstvene fronte. Stoga treba razvijati inicijativu podređenih organizacija; treba prestati s praksom pisanja otvorenih listova vođama socijalne demokracije pa naprotiv pojačati praksu, da naši podređeni organi pišu otvorene listove radnicima, koji još nisu nigdje, i socijalnim demokratama.«

To znači praktički ovo: Komuniste s pozivom na solidarnost nastoje predobiti drugove komuniste za suradnju oko kojega zajedničkog cilja. Tako steknu prijatelja i simpatizera za svoju ideju. Kad su okupili oveći broj, tad predlože socijalističkim odnosno drugim radničkim vođama zajednički front. Ovi su sad stavljeni pred dilemu: ili odbiti i doživjeti rascjep među svojim ljudima ili prihvatiti i tako dati, da malo pomalo komunisti preuzmu sve u svoje ruke. Osim toga preko pomoćnih organizacija nastoje komunisti sve to bolje osigurati svoje pozicije: vrlo intenzivno djeluju među đaštvom, sveučilištarcima, umjetnicima i piscima.

Ovo posljednje osjeća već i Velika Britanija, kako svjedoči Godden u svojoj vrlo instruktivnoj i po izvorima pisanoj knjizi: »The communist attack on Great Britain«;¹⁴ »The communist attack on the cultural front, in England, veli on, neglects non side of cultural life. Literature, Science, Drama, Music, Education, every branch of cultural activity is to be utilised as a weapon in the class struggle.«

¹⁴ Burns, Oates et Washbourne 1935.: »Komunistički napadaj na kulturnom bojištu u Engleskoj, veli on, ne zaboravlja nijednu stranu kulturnog života. Literatura, znanost, drama, glazba, kino, odgoja, sve grane kulturnog nastojanja valja upotrijebiti kao oružje u klasnoj borbi.«

I NA »OTOKU SVETACA«

Za ilustraciju neumornosti i žilavosti boljševizma navest ću samo još ukratko njihovo nastojanje oko katoličke Irske. Već g. 1916. Lenjin prati sa simpatijama ustanak Iraca, a simpatijama je izvor pogrješno shvaćanje, da se radi o socijalnom, a ne o narodnom ustanku.

Od toga časa ne prestaju pokušaji prodrijeti u tu zemlju. Prema Hoganu (»Could Ireland become communist«) prvi pokušaj bio je preko »IRA« (irska republička armija), koju su biskupi osudili 1922. Odmah je počela gubiti pristaše tako, da je 1927., kad je de Valera ušao u parlamenat, bila vrlo slaba i počela tražiti pomoći iz Moskve. Ali u krilu »IRA« rodio se »Saor Fire« 1931., što ga je vodio Peadar O'Donnell davši joj spretno domovinsku i narodnu notu, ali ga episkopat brzo raskrinka i osudi. Osudu prihvatiše predsjednik Cosgrave, de Valera i cijeli narod; sav se digao protiv komunista. Ipak komuniste ne sustaju: 1993. osnivaju irsku komunističku partiju, zapravo sekciju III. internacionale. Opet je uslijedila osuda biskupa, i stvar je bila osuđena na smrt.

No prevario bi se, tko bi mislio, da su komuniste izgubili svaku nadu. Na razvalinama nekadašnje »IRA« rodiše se dva komunistička pokreta, od kojih jedan uze narodnu notu navođno stoga, što si ne da komandirati od Moskve. Ali u kulturnom pogledu sasvim pripada njoj, kako pokazuje njihov »Republican congress«. Biskupi moradoše prošle godine zabraniti vjernicima, da se u nj začlane. U korizmenim poslanicama svi složno udariše po komunizmu. Dublinski nadbiskup na pr. piše:

»Kada protivkatolička propaganda, kao u naše dane, uzima oblik komunizma, koji je zlo, upravljeno protiv temelja svake vjere i svakoga kršćanskoga društva, tada je naša dužnost proglasiti svoju odluku, da takovu kobnom sustavu nema mjesta u katoličkoj Irskoj. Radnici ovoga grada i sviše su odani svojoj vjeri, a da bi išli na lijepak sofizmima ljudi, koji uopće nisu katolici.«

I tako eto mora katolička Crkva da vodi neprestani boj nesamo u Irskoj, nego gotovo svuda s veoma okretnim, lukavim, podmuklim i dobro organiziranim neprijateljem, kojemu sve dobro dolazi i može da posluži kao ishodišna točka za daljne operacije: i socijalna bijeda i nepravda, i političko nezadovoljstvo, i pretjerani nacionalizam, i što god bilo, samo neka vodi k cilju!

Pretjerani nacionalizam zadaje Crkvi muke i na drugi način: rasizam, nacional-socijalizam piše nad drugim taborem, koji ne može da se složi s katoličkom Crkvom! Ne upuštajući se u detaljnije ispitivanje uzroka i izvora, konstatirat ćemo činjenicu, da je cijeli prošli vijek u znaku nacionalnih pokreta i »preporoda«.

HOUSTON STEWART CHAMBERLAIN

Kako je obično najlakše pretjerati te prijeći iz ekstrema u ekstrem, to se dogodilo i s našim nacionalizmom. U ime nacionalizma postalo je sve slobodno: počela se gaziti najsvetija prava Crkve i sva historijska prava, a onda se dakako počelo tražiti i »znanstveno« opravdanje onoga, što se već nikako ne da opravdati.

Baš na koncu stoljeća (1899.) izdaje Houston Stewart Chamberlain preko 1000 stranica debelu knjigu »Die Grundlagen des neunzehnten Jahrhunderts«.

O. Dunin-Borkowski S. J. pokazao je s velikim znanstvenim aparatom sav diletantizam te knjige, koja je doživjela više izdanja i žela aplauz onih, kojima plićina imponira. Značajan je već sam naslov Borkowskove kritike: »Tendenziose Phantastereien als Grundlagen moderner Kultur«.¹⁵

Obožavanje rase i nacije u knjizi je na potpunoj visini, pa je tako Rosenbergov »Mythus« samo puko preuzimanje toga dobra i dovodenje do još većega nesmisla!¹⁶ Kant je za Chamberlaina filozof per excellentiam, Goetheov mozak najorganiziraniji, što je uopće egzistirao; jezgra kršćanstva, koja ostaje, kad se odbije sve dogmatsko i rimskocrkveno, sastavljena je od samih arijejskih elemenata, osobito indijskih tako, da je osnovna nota cijele Chamberlainove teorije »Germanentum über alles«. Cijela evropska kultura zapravo je prema Chamberlainu čedo germanske rase, a sve, što god u njoj nije germanskoga poteka, jest: »ili još ne izlučeni, tuđi ingrediens, što su ga ranija vremena nasilno utjeerala, te još i sad poput kakove bolesne tvari kola u krvi, ili tuđa roba, koja jedri pod germanskom zastavom, pod germanskom zaštitom i prednosti, dok mi tih kaferskih brodova ne potopimo«.¹⁷

Sav pravi duševni rad i sva znanost djelo je germansko tako, da ta rasa ulazi u samu definiciju znanosti: »Znanost je po Germanima pronadena i provedena metoda mehanički gledati svijet pojava.«¹⁸ I vjera je danas tek upotreb-

¹⁵ Stimmen aus Maria-Laach, Bd. 60. (1901.), str. 409. sqq.

¹⁶ Vidi A. Koch S. I., Der neue und der alte Glaube, Herder — Freiburg 1935.

¹⁷ Op. cit., str. 725. cit. kod Dunin-Borkowskoga, l. c.

¹⁸ Op. cit., str. 938.: »Wissenschaft ist die von Germanen erfundene und durchgeführte Methode, die Welt der Erscheinung mechanisch anzuschauen.«

ljiva, ukoliko sadržaje germansko dobro; njezina je definicija: vjera je držanje ili stav Germana »prema onom dijelu iskustva, koji se ne pojavljuje (in die Erscheinung tritt) i stoga se ne može protumačiti mehanički.«¹⁹

U 16. stoljeću nestaje u Italiji »alles Genies, d. h. alles Germanischen«, pa je tako nestalo unutrašnje pokretne sile. Jer »tu snagu daje baš samo rasa. Italija ju je imala, dok je u njoj bilo Germana.«²⁰

Kraj ovakovih tvrdnja valja se dakako osigurati i od teških prigovora; stoga Chamberlain nastoji dokazati, da su Dante, Michelangelo, Leonardo da Vinci, Raffael, Perugino Germani, da vrhunac kulture u Španiji i Italiji potječe samo od useljenika Germana. Dokazi su vrlo zanimljivi: Vrhunac kulture mora potjecati od germanskih plemena, jer potomci »kaosa naroda« ne bi nikada mogli izvesti nešto veliko. A što se tiče poimence nabrojanih velikana: »Da se utvrdi rasna pripadnost bit će oduševljeno štovanje Savonarole u Rafaelu i njegova učitelja Perugina i prijatelja njegova Bartolomea... gotovo istotako značajno (važno), kao činjenica, da Michelangelo nigda ne spominje Madone, a samo jedan jedini puta u šali govori o jednom svecu.«²¹ Rafael, Perugino i Bartolomeo odali su svoju rasu oduševljavajući se za individualistički i buntovno prema hijerarhijskoj Crkvi raspoređena Savonarolu, a Michelangelo bi morao ispjevati barem koji sonet u čast Madoni, da je u njega talijanska krv! To su eto peremptorni dokazi!

»MIT 20. STOLJEĆA«

Sve to prešlo je u duhovnu baštinu njemačkog rasizma, kako ga propagira i podupire nacionalno socijalistički pokret, samo što je ovaj teoriju, i onako već nemoguću, dotjerao do još većega apsurdna. Dok kod Chamberlaina židovsko pleme još makar i jedino u kaosu naroda pokazuje »fiziognomiju i karakter« te zaslužuje kao narod neko štovanje, za Rosenberga je ono bastardiziran narod govedara i sitnih trgovčiča, nametnik, u kojega nema ništa veliko. Dok je sv. Pavao za Chamberlaina najjača ličnost praksićanstva, velik, bistar i junačan, »alles positiv, bejahend«, »der Zeitgenosse Jesu Christi, dessen göttliche Gegenwart ihn mit Flammen des Lebens verzehrt, — suvremenik Krista, koji ga božanski

¹⁹ Ibid., str. 938.

²⁰ Ibid., str. 698.

²¹ Ib., str. 698.

nazočan izgara životnim plamenom« za Rosenberga je to fanatički farizej, koji s legendom o Kristu na usnama, a sa židovskom željom u srcu vladati svijetom propovijeda »die internationale Weltrevolution gegen das römische Kaiserreich« i sprema još veći kaos rasa. Dok je za Chamberlaina »časni, kako temperamentom tako i darovima odlični Augustin« jedan od »najvećih iz kaosa naroda«, za Rosenberga je to tek »iskidani, sapeti, bastardizirani« »ropski poluafričanin«.

Da uočimo svu opasnost, koja prijete Crkvi opet od ovoga neprijatelja: rasizma odnosno bolesnoga nacionalizma, dosta će biti još navesti samo motivaciju, do koje dolazi o. Koch svojim studijem Rosenbergova »Mythus des 20. Jahrhunderts«, da kao katolik otkloni takovu ideologiju.²²

On veli: »Zabacujemo »Mythus des 20. Jahrhunderts«, jer 1. njegovo se shvaćanje povijesti osniva na posve neodržljivom temelju. A taj jest dogma o dvjema rasama ili — kako bismo je jednako prikladno nazvali — mit o dobroj i lošoj rasi; . . . jer, 2. daje posve krivu sliku o postanku kršćanstva te napose bit i postanak katoličke Crkve prikazuje sasvim naopako; . . . jer 3. apsolutno jednostrano zna o Crkvi kazivati samo zlo, a nije kadar niti onoga, što čak i nevjerni nepristrani suci smatraju na njoj velikim, pravo ocijeniti; . . . jer 4. često sasvim iste činjenice mjeri tako pristrano, da se može rukama pipati, dvostrukom mjerom već prema tome, da li ih navlači u *prilog* svojega »Mita« ili ih smatra *njemu protivnima*; . . . jer 5. tako upotrebljava izvore, da mu je već samim time nemoguće predmete stvarno prikazati; . . . jer 6. u svojem prikazivanju kršćanstva i Crkve počinja toliko pojedinih pogrješaka, što iznakazuju jednu stranicu knjige za drugom; . . . jer 7. nudi njemačkom narodu nekakav nadomjestak za vjeru, koji poređen sa »starijim« kršćanstvom nije, kako on misli, napredak, nego uistinu nazadak.«²³

Uzmemo li još u obzir, da je taj Rosenbergov »Mythus« doživio već preko 40 izdanja, i da su teorije izložene u toj knjizi donijele praktičkih posljedica u držanju službene Nje-

²² Opširnije vidi samu radnju o. Kocha, koja je nešto kraće izašla najprije u »Stimmen der Zeit« 1935.

²³ Navedenima dodaje o. Koch još nekolike, koji se neposredno tiču njemačkoga naroda: » . . . jer 8. potiče na vjerski rat, koji se kako neopravdano tako i na štetu unosi u njemački narod . . . jer 9. on prema svemu rečenomu znači veliku zapreku za pravo narodno jedinstvo, budući da — bez sumnje nenamjerno, ali stvarno — sasvim nepotrebno otešćava duhovno stapanje njemačkoga naroda . . . jer 10. ne njeguje već upravo smeta ne samo njemačko narodno jedinstvo, nego i život s drugim narodima.«

mačke prema moralu (zakon o sterilizaciji!) i prema katoličkoj Crkvi, makar ona priznavala samo privatni karakter radnji pisca, za kojeg se ne taji da zauzima u stranci odlično mjesto,²⁴ te napokon, da hitlerizam baš svojom rasnom teorijom uzbuđuje duhove svuda, gdje god ima nešto Nijemaca — tako poimence u Austriji, Češkoj, Švicarskoj i po našim stranama —, tada ćemo razumjeti, da Crkvu čekaju teške borbe i s te strane, gdje joj se prigovara, da je previše sastavljena iz rasnoga kaosa, pa da je treba ili uništiti ili »reformirati« na posve istoznačni način te stvoriti od nje čistokrvnu rasnu odnosno narodnu crkvu.

Ta je borba to teža, što je dandanas cijela atmosfera nekako nabijena duhom skroz protivnim Crkvi, shvaćanju njezina bića i njezine misije na svijetu. »Nekoć je prosvijećenost,« veli o. Muckermann, »iznova raspirila mržnju na Crkvu. Voltaireova riječ: »Uništite bestidnicu!« bila je tada parolom cijele obrazovane Evrope. Racionalistima, kojima je malo ljudski duh postao najvećim dobrom, nije doduše pošlo za rukom uništiti Crkvu, ali su ipak praktični život, znanost, umjetnost, kulturu uopće prodahnuli svojim protivucrkvenim duhom te sve dobro i lijepo, što su sami stvorili, upotrijebili protiv Crkve. Nakon one sekularizacije, koja je Crkvi otela tolika materijalna dobra, počela se duhovna sekularizacija, koja je išla za tim, da Crkvi otme vodstvo na najvažnijim područjima.«

... NE ĆE JE NADVLADATI

Položaj dakle Crkve u 20. vijeku zaista je vrlo težak: »Ecclesia militans« nalazi se u položaju ratnika, koji je okružen sa svih strana neprijateljima i koji ne može učiniti ništa, a da se ne iskoristi u ratne svrhe protiv njega samoga; položaj ratnika, za kojega se čini da je izgubio najvažnije pozicije.

Što ćemo dakle? Položiti oružje ili baciti koplje u šaš? Podnipošto! Pametan čovjek, a napose kršćanin katolik valja da je svijestan, kako se i nad Crkvom 20. vijeka sija znak križa sa zlatnim natpisom »In hoc signo vinces!« Valja da računa s time, da nije pobjeda onoga, koji u pojedinim fazama tako promjenljive ratne sreće bolje stoji, nego onoga, koji ima u sebi neiscrpnu vitalnu snagu, koji ne crpe svoj raison

²⁴ Por. zanimljive pojedinosti u »Études« od 20. IV. 1935.

d' être iz mutnih izvora neistine i nepravde, nego iz čistih vrutaka istine i pravice, koji je kadar uvijek i uvijek iznova u svakoj neprilici vlastitom snagom proizvesti podesno oružje i primiti ga s novim elanom u junačku desnu. A mi znamo, da se baš katolicizam s pravom diči, da niče, da mu je cijeli raison d' être i da mu je prema tome jamstvo baš u samim izvorima istine i pravice.

Budimo dakle od onih duša, kojima još i danas jasno lebdi pred očima lik Kristov, što raskriljuje ruke nad svojim djelom, kojima u ušima još i danas jasno odzvanjaju riječi: »Coelum et terra transibunt, verba autem mea non pertransibunt... Confidite, ego vici mundum... Portae inferi non praevallebunt adversus eam — Nebo i zemlja će proći, ali moje riječi ne će proći... Uzđajte se, ja sam pobijedio svijet... Vrata paklena ne će je nadvladati!«

K. Grimm D. I.

BILJEŠKE

SMOTRA ŠTAMPE U JUGOSLAVIJI

Povodom vaticanske izložbe katoličke štampe, koja će se početi o Uskrsu 1936. počeli smo sabirati podatke o štampi kod nas. Kako nije lako sasvim točno odrediti u danom momentu stanje (broj) listova zbog labilnosti štampe, i kako nismo mogli uvijek odrediti smjer lista s katoličkoga gledišta, to molimo cij. čitače za daljne informacije u tom pravcu, da ih mogemo upotrijebiti za opće dobro.

MJESEČNICI

Ime mjesečnika:	Gdje izlazi:	Smjer: ¹
<i>Adventski Glasnik</i>	Beograd	<i>adventistički</i>
<i>Agronomski Glasnik</i>	Beograd	
<i>Alma Mater</i>	Zagreb	naklon, Akademska omlad. (2 p. mjes.)
<i>Anali medicine i kirurgije</i> . .	Beograd	(4-put godišnje)
<i>Andeo Čavar</i>	Zagreb	<i>Katolički</i> (za djecu)
<i>Andelček</i>	Ljubljana	
<i>Arhitektura</i>	Ljubljana	
<i>Arhiv jugoslav nar. obrane iz Južne Amerike</i>	Zagreb	
<i>Arhiv ministarstva poljoprivr.</i>	Beograd	(4-put god.)

1) Oznakama: protukatolički, liberalni itd., želimo samo označiti odnos prema katoličkom svjetovnom nazoru.